

Onderzoek: 'Vlinders in het Nederlandse landschap'

Als vervolg op het dagvlinderproject is een aantal nieuwe onderzoeken gestart, waaronder het onderzoek naar Bedreigde en Karakteristieke Dagvlinders (BKD). Uit de reacties op dit onderzoek blijkt dat de titel niet juist gekozen is. 'Bedreigde en karakteristieke soorten komen bij mij niet voor, dus aan dat onderzoek hoef ik niet mee te werken', is een veelgehoorde reactie. In dit artikel wordt uitgelegd wat de bedoeling is van het onderzoek, dat vanaf nu 'Vlinders in het Nederlandse landschap' heet.

Kars Veling, Chris van Swaay

Kort geleden is de Atlas van de Nederlandse dagvlinders uitgekomen en hierin is veel informatie te vinden over het voorkomen van de dagvlinders vroeger en nu. Ook is aandacht gegeven aan de omgeving waarin de vlinder werd waargenomen en de relaties die de vlinders hebben met hun omgeving. Al-

een vrij zeldzame vlindersoort die van 1981 tot 1986 verspreid over de pleistocene zandgronden en de duinen is waargenomen. De soort leeft voornamelijk in eikenhakhout en op kapvlaktes waar lage zomereikjes voorkomen. De rupsen leven van eikeblad, waarvan eerst de hoofdnerf wordt doorgeknaagd. Pas als het blad iets verwelkt is, gaat de rups ervan eten. In dit geval zijn er waarschijnlijk minder afweerstoffen in het blad aanwezig. Deze vlinder wordt vaak waargenomen op braamstruwelen.

Bovenstaande eigenschappen zijn al bekend. Een groot deel van deze kennis is verzameld door vrijwilligers die over het hele land verspreid vlinders keken en de waarnemingen doorgaven aan het Landelijk Dagvlinderproject. Anderzijds is ook op de Vakgroep Natuurbeheer van de Landbouwuniversiteit veel aan vlinderonderzoek gedaan. Studenten zijn vaak hele zomers lang bezig met het bestuderen van gedrag en ecologie van één of slechts enkele soorten. Hierdoor wordt veel nieuwe kennis verzameld. Deze gegevens zeggen echter alleen maar iets over het voorkomen en gedrag op de onderzoeksplaats zelf. Om te achterhalen of de gevonden waarden ook gelden op andere plaatsen in het land moeten we uit het hele land die gegevens doorkrijgen. Er zijn nog veel vragen over de verspreiding van de Bruine eikepage. Het is een vrij opvallende vlinder en we vragen ons af of er niet meer uurhokken zijn waarin deze soort nog voorkomt.

Hoe ziet de vliegplaats er uit? En hoe de omgeving van de vliegplaats? Welk beheer wordt er gevoerd? Waar staan de eiken waar-

leen van de Koolwitjes, de Citroenvlinder, de Kleine vos en de Dagpauwoog weten we inmiddels voldoende. Van de meeste soorten weten we echter nog te weinig. Het nieuwe onderzoek richt zich op ALLE overige.

ENIGE VOORBEELDEN

De Bruine eikepage

De Bruine eikepage (*Nordmannia ilicis*) is

Er zijn nog veel vragen over de verspreiding van de Bruine eikepage. Foto archief vakgroep Natuurbeheer Landbouwniversiteit Wageningen.

op de eitjes worden afgezet? Al deze vragen zullen hopelijk beantwoord kunnen worden in dit nieuwe onderzoek.

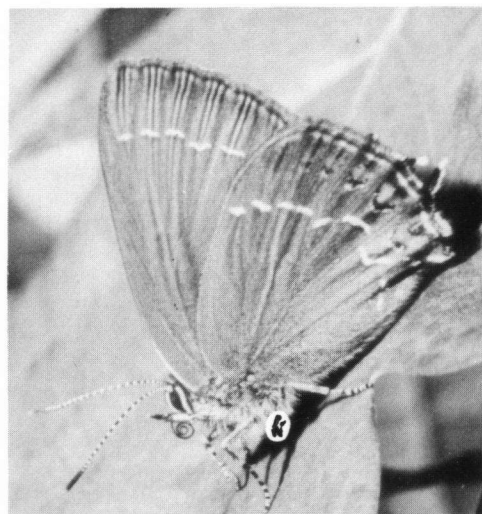
Het Spiegeldikkopje

Het Spiegeldikkopje (*Heteropterus morpheus*) is van 1981-1986 gemeld uit oostelijk Noord-Brabant, de omgeving van Apeldoorn en uit Overijssel. De soort komt voornamelijk voor in vochtige ruigten in overgangsvegetaties. De voedselplanten van de rups zijn Hennegras (*Calamagrostis canescens*) en Pijpestrootje (*Molinea caerulea*). De vlinders fourageren op kruiden als Kale Jonker (*Cirsium palustre*) en Kattestaart (*Lythrum salicaria*). Het Spiegeldikkopje komt in de omgeving van Apeldoorn al lange tijd maar in één gebied voor, terwijl in Oostelijk Brabant de soort zich juist uitbreidt. Dit laatste is misschien het gevolg van de verkaveling in deze streek: in de nieuwe kavelsloten en moerasgebieden blijkt het Hennegras veel voor te komen.

Ook over het Spiegeldikkopje zouden we graag meer informatie hebben. Zijn er nog meer plaatsen in Nederland waar deze soort voorkomt? In wat voor biotoop wordt de soort waargenomen en is er duidelijke voorkeur voor een bepaald vegetatietype te achterhalen? Is het zo dat de soort zich op sommige plaatsen uitbreidt en op andere langzaam verdwijnt?

Niet alleen van zeldzame maar ook van algemenere soorten is zulke informatie nog zeer welkom. Van een soort als het Oranjetipje (*Anthocharis cardamines*), die voorkomt in graslanden en bosranden met Look-zonderlook (*Alliaria petiolata*) of Pinksterbloem (*Cardamines pratense*), zijn nog vragen over het leefgebied. Bekend is dat de vlinders niet veel voorkomen in zeer open graslandgebieden. Wat we met dit nieuwe onderzoek willen achterhalen is wat voor soort bos of bosrand het meest in de buurt van de vliegplaatsen voorkomt en hoe het zit met de binding van de vlinder met deze bosrand.

De bedoeling is dat dit onderzoek nog minimaal vier jaar loopt. Dan zullen de gegevens worden verwerkt in een boekwerk waarin de vlinders en hun omgeving centraal staan. Dit onderzoek geeft ook mogelijkheden voor



het uitbrengen van regionale vlinderatlassen. Als een bepaalde regio goed is onderzocht kunnen de gegevens worden gebundeld in een boekje waarin verspreidingskaartjes staan op kilometerhok nivo en waarin wordt ingegaan op voorkomen en ecologie van de vlinders in die streek. Uiteindelijk hopen we van heel Nederland dit soort vlinderatlassen uit te brengen.

WAT KUNT U DOEN?

Op een gedetailleerd kaartje kunt u aangeven welk deel u hebt bezocht. Bovendien kunt u de vindplaatsen van de vlinders er op aangeven. Op de waarnemingsformulieren wordt ook genoteerd hoe het landschap rondom de onderzochte plaats is opgebouwd. Vervolgens worden zaken als naam, datum en aantal ingevuld terwijl tevens gegevens worden gevraagd over gedrag van de vlinder en het landschapstype waarin de soort is waargenomen.

U kunt zich op onderstaand adres opgeven als medewerker van het dagvlinderonderzoek. Om te komen tot goede regionale atlassen zullen de vlinderaars binnen de diverse regio's moeten samenwerken. Dit kan bijvoorbeeld door regionale vlinderwerkgroepen op te richten. In een aantal regio's bestaan deze al en we hopen dat er de komende maanden nieuwe initiatieven van de grond komen. Dan kunnen we in het komend voorjaar al enthousiast beginnen.

Coördinatie dagvlinderonderzoek, Vlinderstichting, Postbus 506, 6700 AM Wageningen. Tel. 08370-24224/11220

Het Spiegeldikkopje fourageert op Kale jonker.
Tekening Annemarie van Lierop.

